

NÁRODNÁ LEGISLATÍVA SR O OCHRANE PÔDY V KONTEXTE PRIPRAVOVANEJ LEGISLATÍVY EÚ (SMERNICE O MONITORINGU A ODOLNOSTI PÔDY)

Richard Lazúr

Sekcia pozemkových úprav

 MINISTERSTVO
PŔODOHOSPODÁRSTVA
A ROZVOJA VIDIEKA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky je v procese implementácie systému manažérstva kvality Common Assessment Framework

 CAF
COMMON ASSESSMENT
FRAMEWORK

Právna úprava ochrany pôdy v SR

Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

§ 1 ods. 2 „Ak tento zákon neustanovuje inak, vzťahujú sa na ochranu zložiek životného prostredia **osobitné predpisy.**“

Počiatky osobitnej legislatívy na ochranu poľnohospodárskej pôdy u nás siahajú do roku 1958

Základná právna úprava ochrany pôdy:

Zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Vyhláška č. 508/2004 Z.z. ktorou sa vykonáva § 27 zákona č. 220/2004 Z.z.

Nariadenie vlády SR č. 58/2013 Z.z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber PP

Smernica EÚ o monitoringu a odolnosti pôdy (Soil Monitoring Law – SML)

Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady s názvom „Directive on Soil Monitoring and Resilience (Soil monitoring law - SML)“ predstavený 5. júla 2023 bol pripravovaný s pracovným názvom „Soil Health Law“ – zákon o zdraví pôdy - nie je to nová iniciatíva, ide o výsledok dlhodobých aktivít nadväzujúcich na neúspešný proces schvaľovania „Soil Framework Directive“ z roku 2006, stiahnutej z EP v roku 2014

Cieľ smernice:

„Zaviest’ „pevný a koherentný“ **rámec monitorovania pôdy pre všetky pôdy naprieč EÚ** a neustále zlepšovať zdravie pôdy v Únii **s cieľom dosiahnuť do roku 2050 zdravé pôdy** a udržať ich v zdravom stave, aby mohli **poskytovať rozmanité ekosystémové služby** v rozsahu, ktorý bude dostatočný na uspokojenie environmentálnych, spoločenských a hospodárskych potrieb, pomohli predchádzať vplyvom zmeny klímy a straty biodiverzity a zmierňovať ich, zvyšovať odolnosť voči prírodným katastrofám a odolnosť potravinovej bezpečnosti a kontaminácia pôdy sa tak znížila na úroveň, ktorá sa už nebude považovať za škodlivú pre ľudské zdravie alebo životné prostredie.“

Predmet úpravy – návrh Smernice:

Smernica stanovuje opatrenia týkajúce sa:

- Monitorovania a posúdenia zdravia pôdy
- Udržateľného obhospodarovania pôdy
- Kontaminovaných lokalít

Predmet úpravy – zákon o ochrane pôdy:

Predmet zákona: ochrana vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a poľnohospodárskeho využívania , ochranu environmentálnych funkcií poľnohospodárskej pôdy, ktoré sú: produkcia biomasy, filtrácia, neutralizácia a premena látok v prírode, udržiavanie ekologického a genetického potenciálu živých organizmov v prírode, ochranu výmery poľnohospodárskej pôdy pred neoprávnenými zábermi na nepoľnohospodárske použitie, postup pri zmene druhu pozemku a pri odňatí z PP, sankcie za porušenie povinností ustanovených týmto zákonom.

Základné princípy:

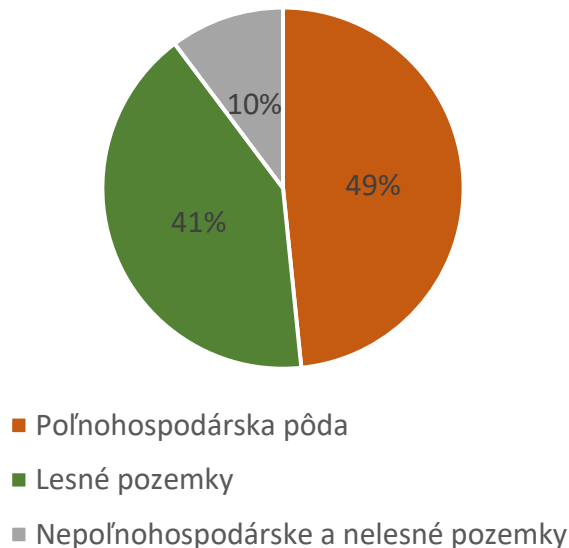
- Povinnosť vlastníka a užívateľa zachovávať vlastnosti a funkcie pôdy – udržateľné využívanie pôdy
- Ochrana kvality a výmery poľnohospodárskej pôdy
- Povinnosť vlastníka zosúladiť druh pozemku s evidenciou v katastri
- Zmena druhu pozemku možná len na základe rozhodnutia alebo súhlasu orgánu ochrany pôdy (aj zmena na lesný pozemok)
- Územné plány navrhujúce záber pôdy musia byť odsúhlasené orgánom ochrany pôdy, inak sú neplatné
- Záber pôdy len pri dodržaní zásad ochrany, ochrana najkvalitnejšej pôdy a viníc, odvod za záber do 20 eur/m², vinice až do 100 eur/m²

Rozsah pôsobnosti:

Smernica:

Všetky pôdy na území členských štátov.

Kategórie pozemkov v SR

Zákon o ochrane pôdy:

Poľnohospodárska pôda evidovaná v katastri ako orná pôda, chmeľnice, vinice, ovocné sady, záhrady a trvalé trávne porasty, t.j. 49% územia SR.

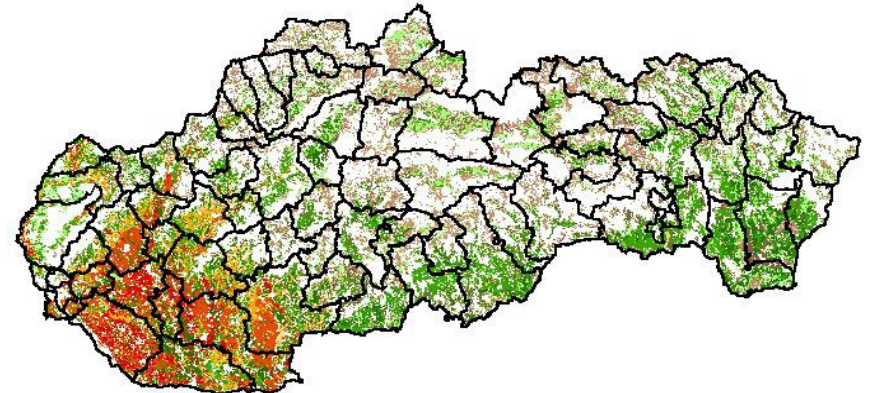
Pôdne okrsky :

Smernica:

- ČŠ vytvoria na svojom území „pôdne okrsky“
- Počet ponechaný na uvážení ČŠ, najmenej však na úrovni NUTS 1
- Snaha o homogénnosť z hľadiska pôdneho typu, klimatických podmienok, environmentálnych zón, využívania pôdy pri rešpektovaní územnosprávneho členenia

Zákon o ochrane pôdy:

Legislatíva SR obdobný prvok neobsahuje.

Príslušné orgány :

Smernica:

- ČŠ určia príslušné orgány, zodpovedné za plnenie povinností vyplývajúcich zo Smernice
- Jeden príslušný orgán pre každý pôdny okrskok

Zákon o ochrane pôdy:

Orgány ochrany PP:

- MPRV SR
- Okresné úrady – pozemkové a lesné odbory

Odborný dohľad :

- NPPC – VÚPOP (Pôdna služba)
- ÚKSÚP

Rámec monitorovania zdravia pôdy

Smernica:

- Monitorovanie zdravia pôdy v každom pôdnom okrsku
- Hustota siete a miesta odberu vzoriek – kritériom je max. 5% plošná nepresnosť
- Periodicita odberu vzoriek najviac 5 rokov

Zákon o ochrane pôdy:

§ 24 ods. 3 písm. a) zákona „V rámci odborného dohľadu pôdna služba vykonáva prieskum a monitorovanie poľnohospodárskej pôdy“.

Parametre monitoringu pôd (hustota siete, periodicita odberu vzoriek) legislatíva osobitne neupravuje.

Pôdne deskriptory, kritériá zdravia pôdy

Smernica:

- Uvedené v prílohe I Smernice
- Niektoré z nich – napr. limity pre kontamináciu ťažkými kovmi – ponechaných na ČŠ v rámci „flexibility“
- Princíp „one out – all out“

Zákon o ochrane pôdy:

- Indikátory a limitné hodnoty degradácie pôdy pre kontamináciu, eróziu, zhutnenie a úbytok organickej hmoty sú uvedené v prílohách vyhl. 508/2004 Z.z.
- Potreba harmonizácie – mnohé z nich sú oproti Smernici odlišné, mnohé majú odlišné limitné hodnoty, niektoré chýbajú
- Harmonizácia bude predmetom rozsiahlych diskusií, na niektorých indikátoroch a ich limitných hodnotách chýba aj odborný, nie len politický konsenzus

Jeden príklad za všetky - erózia pôdy :

Smernica:

- Limitná hodnota pre stratu pôdy eróziou podľa Smernice je **2 tony/ha za rok**
- - ide o sumárnu hodnotu pre stratu pôdy všetkými eróznymi procesmi (vodná aj veterná erózia)
- Hodnota je odvodená od priemernej rýchlosti tvorby novej pôdy stanovenej na 1,4 ton/ha za rok

Príloha č. 6 k vyhláške 508/2004 Z.z.

Limitné hodnoty odnosu pôdy pri vodnej erózii v tonách/ha za rok:

- Plytké pôdy do 0,3 m - 5
- Stredne hlboké pôdy 0,3-0,6 m – 10
- Hlboké pôdy 0,6-0,9 m – 15
- Veľmi hlboké pôdy nad 0,9 m – 20

Limitná hodnota odnosu pôdy veternou eróziou – 15 t/ha za rok

Udržateľné obhospodarovanie pôdy:

Smernica:

Do 4 rokov od nadobudnutia účinnosti Smernice ČŠ prijímú jedno z týchto opatrení:

- a) Vymedzenie postupov udržateľného obhospodarovania pôdy, ktorými sa dodržiavajú zásady uvedené v prílohe III, alebo
- b) Vymedzenie postupov z negatívnym vplyvom na zdravie pôdy

Zákon o ochrane pôdy:

Podľa § 2 písm. e) zákona sa rozumie „trvalo udržateľným využívaním poľnohospodárskej pôdy a obhospodarovaním poľnohospodárskej pôdy využívanie a ochrana vlastností a funkcií takým spôsobom a v takom rozsahu, aby sa zachovala jej biologická rozmanitosť, úrodnosť, schopnosť obnovy a schopnosť plniť všetky funkcie“

- Bez ďalšej špecifikácie postupov

Zásady zmierňovania záberu pôdy :

Smernica:

- Oproti očakávaniam (cieľ „no net land take“) v návrh rozpracované veľmi stručne
- V najväčšej možnej miere „podľa technických a hospodárskych možností“ zabrániť strate schopnosti pôdy poskytovať ekosystémové služby a to obmedzením plochy záberu, výberom oblastí v ktorých by sa minimalizovala strata ekosystémových služieb a uskutočňovaním záberu spôsobom minimalizujúcim negatívny vplyv na pôdu a čo najviac kompenzovať stratu schopnosti pôdy poskytovať ekosystémové služby

Zákon o ochrane pôdy:

- Ochrana pred zábermi - Jedna z priorit zákona
- Veľmi prepracovaný systém diferencovanej ochrany pôdy založený na hodnotení jej kvality podľa BPEJ – 6 500 rôznych kódov, 9 skupín kvality, mapy BPEJ pre všetku PP, odvody za záber pôdy
- Predmetom zákona je však tzv. odňatie PP – zmena druhu pozemku na nepoľnohospodársku pôdu
- „soil sealing“ t.j. skutočný fyzický záber pôdy sa v zákone nerieši, neeviduje ani nevykazuje

Kontaminované lokality :

Smernica - jedna z priorít, podrobne rozpracovaná:

- Kontaminovaná lokalita - Plocha s potvrdeným výskytom kontaminácie pôdy (výskyt látky v koncentrácii škodlivej pre človeka alebo ŽP) v dôsledku antropogénnych činností z bodového zdroja
- Identifikácia potenciálne kontaminovaných lokalít – podľa výskytu potenciálne kontaminujúcich činností, prevádzok, havárií
- Povinnosť vykonať prieskum potenciálne kontaminovaných lokalít
- Posúdenie rizika osobitne pre každú kontaminovanú lokalitu, návrh a implementácia opatrení na zníženie rizika na úroveň prijateľnú pre ľudské zdravie a ŽP
- Register kontaminovaných lokalít – do 4 rokov od účinnosti smernice – verejne prístupný

Legislatíva SR – komplexne riešená problematika:

- Podľa § 3 písm. t) **zákona č. 569/2007 Z.z. o geologických prácach** „environmentálna záťaž je znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu“
- **Zákon č. 409/2011 Z.z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže** – identifikácia environmentálnej záťaže, určenie pôvodcu, resp. povinnej osoby, postup pri sanácii environmentálnej záťaže, kompetencie orgánov štátnej správy, sankcie
- Štátny program sanácie environmentálnych záťaží – podľa geologického zákona
- Informačný systém environmentálnych záťaží – podľa geologického zákona – obsahuje aj Atlas sanačných metód (podobne ako Smernica)
- V systéme evidovaných spolu 2 399 záťaží
- V kompetencii MŽP SR (ISEZ prevádzkuje SAŽP)

Transpozícia Smernice :

Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto Smernicou najneskôr **do 2 rokov od jej účinnosti.**

Znenie týchto predpisov, resp. ustanovení bezodkladne oznámia Komisii.

VÝZVY :

- Rozsah pôsobnosti – všetky pôdy
- Vymedzenie pôdných okrskov a určenie príslušných orgánov
- Posilnenie právneho rámca monitoringu pôd
- Návrh monitorovacej siete
- Harmonizácia pôdných deskriptorov, limitných hodnôt zdravia pôdy a metodických postupov
- Evidencia záberov pôdy
- Medzirezortná koordinácia (Kontaminované lokality – MŽP)
- ...

Ďakujem za pozornosť!